

مقدمه‌ای بر بیمه و پیشینه آن

در ایران

بخش سوم

به کوشش: مرتضی والی نژاد

سیستم بانکی، تجدیدنظر اساسی صورت گیرد و ملی‌کردن بانک‌ها شاید حد اعلاّی این تجدیدنظر باشد، خاصه در کشور ما که فعالیت آنها با بند و بست‌های ضد مردمی و خاینانه همراه بود. اینچنین بود که لازم شد هر چه زودتر در اولین فرصت، طرح ملی شدن بانک‌ها مورد بررسی قرار گیرد و به ملت اعلام شود.

«نکته دیگر که باید مورد توجه قرار گیرد، این است که نظام بانکداری در ایران وابستگی و پیوستگی بسیار نزدیکی با سرمایه‌داران ایرانی داشت و به همین دلیل، ارتباط آنها با شرکت‌های بیمه نیز دیرینه و مستحکم بود. با اتکای به این احتمال‌ها و استدلال‌ها ضرورت داشت که بلافاصله بعد از اعلام ملی شدن بانک‌ها، تصمیمی نیز در مورد ملی شدن شرکت‌های بیمه گرفته شود و همچنانکه ملاحظه می‌فرمایید، اینکار با فرصت بسیار کم صورت گرفت و خبر آن نیز بعد از تصویب شورای انقلاب در سراسر ایران منتشر شد.

«شرکت‌های بیمه از جمله منابع درآمدی بودند که از مدت‌ها پیش توجه سرمایه‌داران را به خود جلب کرده و در نتیجه، اغلب آنها را کسانی اداره می‌کردند که در ضمن، در شمار صاحبان صنایع و سرمایه‌داران کشور بودند. با توجه به این مسأله، اگر اهمیت ملی شدن بانک‌ها را در درجه اول فرض بکنیم، مرحله بعد لزوماً می‌بایست به ملی شدن بیمه اختصاص می‌یافت تا از سود سرشاری که

در آن هنگام، رییس کل وقت بیمه مرکزی ایران طی مصاحبه‌ای نقطه‌نظرهای خود را پیرامون این اقدام اعلام داشت و گفت: «... نظام سرمایه‌داری در دنیا روی بانک‌ها استوار شده است و اگر همین بانک‌ها نبودند و قدرت پولسازی حیرت‌انگیزشان را نداشتند، در آن صورت، شاید را کفله‌ها و فورده‌ها هم به این سادگی

○ آزادسازی صنعت بیمه و فعال شدن بیمه‌های خصوصی در ایران از چندین پیش‌بینی در دست‌نخور کار قرار گرفت و سرانجام، قانون ناظر بر ایجاد مؤسسه‌های بیمه خصوصی در مهر ماه ۱۳۸۰ تصویب و ابلاغ شد.

نمی‌توانستند صاحب میلیاردها دلار ثروت و دارایی بشوند. بنابراین، اگر برنامه ما و یا هر کس دیگر در هر گوشه دنیا این بوده باشد که در درجه اول، از افزایش سرسام‌آور ثروت این قبیل ثروتمندان جلوگیری شود و در درجه دوم، موجباتی فراهم شود که اشخاصی از این قماش در یک جامعه فرصت وجود پیدا نکنند، بهترین و ضروری‌ترین کار باید این بوده باشد که در نظام و عملکرد

در بخش‌های قبلی این مقاله، پس از مروری بر پیشینه بیمه‌گری در جهان، به شرح جایگاه بیمه و ویژگی‌های این صنعت پرداختیم و زمینه پیدایی و تکوین بیمه در ایران سال‌های قبل از انقلاب را شرح دادیم. اینک به ادامه بحث درباره جایگاه شرکت‌های بیمه در سال‌های پس از انقلاب توجه فرمایید.

بانک و اقتصاد

روند تکوین بیمه در ایران -
در سال‌های بعد از انقلاب

پس از شکوفایی انقلاب اسلامی ایران، در آبان ماه ۱۳۵۸، شورای انقلاب اسلامی ایران «لایحه قانونی ملی شدن مؤسسات بیمه و مؤسسات اعتباری» را تصویب کرد. به موجب این لایحه قانونی، به منظور حفظ حقوق بیمه‌گذاران و گسترش صنعت بیمه در سراسر کشور و گماردن بیمه به خدمت مردم، کلیه مؤسسه‌های بیمه کشور ضمن قبول اصل مالکیت مشروع مشروط، ملی اعلام شدند و اداره امور آنها به دولت سپرده شد. همچنین، پروانه فعالیت نمایندگی شرکت‌های بیمه یورکشایر و اینگستراخ که تا این سال فعالیت داشتند، لغو شد.

وضعیت سرمایه و سهام شرکت‌های بیمه در آستانه ملی شدن

(ارقام میلیون ریال)

نام شرکت	سرمایه		جمع عملیات سالانه	سهامداران خارجی
	لیت شده	پرداخت شده		
بیمه شرق	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۵۳۰	آمریکایی (۲۰٪)
بیمه آریا	۲۰۰	۲۰۰	۸۸۰	---
بیمه پارس	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۶۲۰	آلمانی و ایتالیایی (۲۰٪)
بیمه ملی	۲۵۰	۲۵۰	(۸۰٪ سرمایه متعلق به بنیاد پهلوی)	---
بیمه آسیا	۵۰۰	۲۵۰	۹۷۰	---
بیمه البرز	۷۵۰	۷۵۰	۳۵۱۰	انگلیسی (۲۰٪)
بیمه امید	۴۰۰	۴۰۰	۱۰۶۰	---
بیمه ساختمان و کار	۲۰۰	۲۰۰	۱۰۹۱۰	---
بیمه بین‌المللی ایران و آمریکا	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۲۵۰	آمریکایی (۳۵٪)
بیمه حافظ	۱۰۰	۵۰	۷۸۰	آمریکایی و انگلیسی
بیمه دانا	۵۰۰	۲۵۰	۱۰۲۳۰	انگلیسی (۲۵٪)
بیمه تهران	۵۰۰	۲۵۰	۹۳۰	فرانسوی (۳۰٪)

تجهیز سرمایه‌های کوچک و بکارگیری صحیح آن در بخش‌های مختلف اقتصادی، «شرکت سرمایه‌گذاری صنعت بیمه (سهامی عام)» توسط بیمه مرکزی و شرکت‌های بیمه ایران، آسیا و البرز تأسیس شد و فعالیت خود را از سال ۱۳۷۵ آغاز کرد. موضوع شرکت سرمایه‌گذاری صنعت بیمه عبارت است از:

۱- انجام معاملات کلیه سهام و اوراق بهادار که طبق قانون و مقررات قانونی کشور، قابل خرید و فروش باشند، چه از طریق بورس اوراق بهادار و چه از راه‌های دیگر؛

۲- سرمایه‌گذاری، اداره، ایجاد، توسعه و تکمیل انواع کارخانه و واحد تولیدی در بخش‌های مختلف اقتصادی، از جمله صنعت، معدن، کشاورزی و خدمات و انجام هر گونه اموری که با این گونه فعالیت‌ها در ارتباط باشد؛

۳- انجام کلیه معاملات و عملیات تجاری موضوع قانون تجارت و سایر قوانین و مقررات کشور، اعم از بازرگانی داخلی و خارجی؛

۴- انجام مطالعات و بررسی‌های فنی، اقتصادی، مالی و مدیریتی و نظارت و پیگیری اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری در کلیه فعالیت‌های اقتصادی و با ایجاد شرکت‌ها و مؤسسه‌های مطالعاتی فنی و مهندس ذریبط؛

۵- استفاده از تسهیلات مالی و اعتباری بانک‌ها و مؤسسه‌های اعتباری و مالی داخلی و خارجی؛

۶- ایجاد مؤسسه کارگزاری و یا اخذ نمایندگی کارگزاری در سازمان بورس اوراق بهادار؛

۷- مبادرت به کلیه امور و عملیاتی که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم برای تحقق هدف‌های شرکت لازم و مفید بوده و یا در جهت اجرای موضوع شرکت

هدف‌های کیفی، گسترش فرهنگ بیمه در جامعه، گسترش و تعمیم بیمه‌های بازرگانی در سراسر کشور، گسترش سرمایه‌گذاری و استفاده بهینه از منابع مالی مؤسسه‌های بیمه، اصلاح ساختار صنعت بیمه و ... پیش‌بینی شده بود. همچنین، در همین سال، طرح تشکیل «شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری» به تصویب شورای عالی بیمه رسید. این شرکت با مشارکت صنعت بیمه کشور (۵۵ درصد) و پنج بانک کشور (۴۵ درصد) تأسیس شد و از خرداد ماه ۱۳۷۴ فعالیت خود را آغاز کرد. با تشکیل این شرکت، صادرکنندگان کالا و خدمات و سرمایه‌گذاران ایرانی در خارج از کشور می‌توانند بیمه‌نامه مناسب و مورد نیاز را برای صادرات و سرمایه‌گذاری خارجی خود اخذ کنند. به این ترتیب، صادرکنندگان در صورتی که با عدم پرداخت خریدار در مورد بهای کالا و خدمات صادراتی خود مواجه شوند،

○ بنا به تصمیم دولت، شرکت‌های بیمه موجود دولتی نیز پس از آغاز فعالیت بیمه‌های خصوصی، به تدریج و از طریق بورس تهران، به شرکت‌های سهامی عام تبدیل خواهند شد.

می‌توانند مطالبات خود را از شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری دریافت دارند. همچنین، شرکت وارد بازار سرمایه شده و در زمینه‌های مختلف فعالیت‌های اقتصادی مبادرت به سرمایه‌گذاری کرده است (۷۴).

در سال ۱۳۷۴، به منظور تقویت بازار سرمایه و بکارگیری سپرده‌های موجود نزد صنعت بیمه کشور،

سرمایه‌دارها در این رشته از فعالیت خود به جیب می‌زدند، جلوگیری شود.

«... چند هفته قبل، من رسماً اعلام کردم که مبلغ دویست و پنجاه میلیون تومان پول در بیمه مرکزی ایران موجود است که پیش از این می‌بایست خرج مردم آسیب‌دیده می‌شد و نشده است، و اعلام کردم که از این پس، اگر مواردی پیش آمد، این پول را خرج مردم خواهیم کرد. بنابراین، اگر وضع در آینده آنچنان پیش برود که ما پیش‌بینی می‌کنیم و آرزوی ما را داریم، در آنصورت، می‌شود قول داد که همه شرکت‌های بیمه و همه درآمد دولت از طریق این شرکت‌ها در اختیار مردم قرار بگیرند و آنها رادر مواردی که ضرورت داشته باشد، یاری دهند.

«همچنانکه ملاحظه می‌فرمایید، اگر چنین روزی فرا برسد، آنوقت روشن خواهد شد که شرکت‌های بیمه با درآمدهای سرشاری که داشتند، قبلاً در خدمت سرمایه‌داران و صاحبان صنعت و قدرت بودند و حالا در اختیار یکایک مردم عادی مملکت، و این کار کوچکی نیست.

«... میدان عمل شرکت‌های بیمه تا به امروز خیلی محدود و منحصر بود. آنها معمولاً در جایی به فعالیت می‌پرداختند که می‌دانستند پول بیشتر بدست خواهند آورد، در حالیکه آنها باید دامنه کار خود را تا آنجا ادامه می‌دادند که مردم عادی هم می‌توانستند از وجودشان استفاده کنند. من معتقدم میدان عمل شرکت‌های بیمه در آینده باید حتی تا عمق روستاها پیش برود. آرزوی بزرگ من این است که ما بتوانیم از طریق همین شرکت‌ها، به بیمه کردن محصولات کشاورزی کشاورزان عزیز سراسر ایران بپردازیم.

«با این حساب، می‌توانم بگویم که برنامه آینده ما و دولت این است که فعالیت و خدمات بیمه را در ایران بیش از پیش گسترش دهیم تا بتوانیم خدمتی ولو کوچک، ولو دیر، به مردم این سرزمین انجام دهیم و به همان اندازه از سرمایه‌اندوزی سرمایه‌داران جلوگیری کنیم...» (۷۲).

سیس در سال‌های ۶۱-۱۳۶۰ صدور بیمه‌نامه در ده شرکت بیمه ملی شده به نام‌های امید، شرق، پارس، آریا، ساختمان و کار، تهران، حافظ، دانا، ملی و توانا متوقف شد و تنها سه شرکت بیمه ایران، آسیا و البرز به فعالیت جاری خود ادامه دادند. در سال ۱۳۶۷ به موجب «قانون اداره امور شرکت‌های بیمه» مالکیت سهام شرکت‌های بیمه آسیا و البرز نیز به دولت انتقال یافت و با ادغام ده شرکت بیمه دیگر، بیمه دانا شکل گرفت تا تنها در زمینه بیمه‌های اشخاص فعالیت نماید (۷۳).

در سال ۱۳۷۳، با همکاری شرکت‌های بیمه، برای نخستین بار «برنامه پنج ساله برای صنعت بیمه» در بیمه مرکزی ایران طراحی و تدوین شد. در این برنامه،

تشکیل مؤسسه‌های بیمه توسط بخش خصوصی، تنها به صورت شرکت سهامی ایرانی، که سهام آن با نام بوده و با رعایت قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری و طبق قانون تجارت به ثبت رسیده باشد، امکان‌پذیر است (۷۸). حداقل سرمایه برای تأسیس شرکت‌های بیمه زندگی و غیرزندگی خصوصی ۸۰ میلیارد ریال، شرکت‌های بیمه زندگی و غیرزندگی به صورت مشترک ۱۴۰ میلیارد ریال و برای بیمه‌های اتکایی ۲۰۰ میلیارد ریال است (۷۹).

همچنین، به موجب «ابین‌نامه نحوه تأسیس دفاتر ارتباطی شرکت‌های بیمه خارجی» که در اواخر سال ۱۳۸۰ به تصویب شورای عالی بیمه رسید، دفاتر ارتباطی مؤسسه‌های بیمه خارجی نیز می‌توانند با مجوز بیمه مرکزی ایران و با رعایت قوانین و مقررات، به عنوان رابط بین مؤسسه خود و مؤسسه‌های بیمه ایرانی در زمینه «پی‌گیری امور بیمه اتکایی، ارائه خدمات کارشناسی و انتقال دانش فنی» فعالیت داشته باشند. این دفاتر مجاز به عرضه بیمه و انجام عملیاتی که در حیطه وظایف مؤسسه‌های بیمه و کارگزاران بیمه داخلی قرار داد، نمی‌باشند (۸۰).

تکمله

و سرانجام، در شماره قبل همین مجله هم خبر تأسیس سه شرکت بیمه خصوصی را منتشر کردیم و اینک باید منتظر حضور بخش خصوصی در صنعت بیمه کشور باشیم تا ببینیم که در این دوره جدید از فعالیت چه خدماتی را ارائه خواهند داد.

زیرنویس‌ها

(۷۲) همان / ص ۱۰ / مرتضی والی‌نژاد / مجموعه قوانین و مقررات بانکی / چاپ اول / مرکز آموزش بانکداری / ۱۳۶۸ / صفحه ۱۳۴ / سروش / سال اول / شماره ۷ / ۹ تیر ماه ۱۳۵۸ / صفحات ۱۶ و ۱۷ و ۵۷.

(۷۳) دفتر مطالعات و پژوهش‌های بیمه‌ای / صفحه ۱۰.

(۷۴) سلام / شماره ۱۲ / ۱۳۰۴ / آذر ۱۳۷۴ / صفحه ۴.

(۷۵) همشهری / شماره ۱۰ / ۸۷۲ / دی ۱۳۷۴ / صفحه ۱۰.

(۷۶) بورس / شماره ۲ / مهر ۱۳۷۶ / صفحه ۱۵.

(۷۷) بانک و اقتصاد / شماره ۱۱ / اسفند ۱۳۷۷ / صفحه ۱۶.

(۷۸) اطلاعات / شماره ۱۹ / ۲۲۳۱۷ / مهر ۱۳۸۰ / صفحه ۱۷.

(۷۹) همشهری / شماره ۲۱ / ۲۶۴۷ / بهمن ۱۳۸۰ / صفحه ۴.

(۸۰) همان / صفحه ۴.

(۸۱) همان / صفحه ۴.

(۸۲) اطلاعات / شماره ۱۸ / ۲۲۴۳۷ / اسفند ۱۳۸۰ / صفحه ۱۹.

(۸۳) همان / صفحه ۴.

(۸۴) همان / صفحه ۴.

(۸۵) اطلاعات / شماره ۱۸ / ۲۲۴۳۷ / اسفند ۱۳۸۰ / صفحه ۱۹.

(۸۶) همان / صفحه ۴.

(۸۷) همان / صفحه ۴.

(۸۸) همان / صفحه ۴.

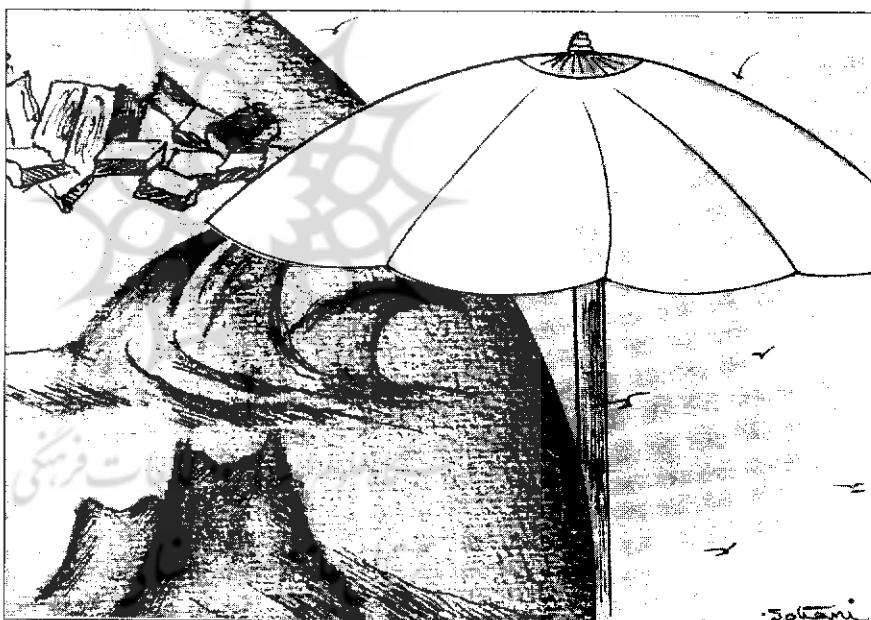
مؤسسات بیمه داخلی از قبیل شرایط اخذ مجوز تأسیس و لغو آن، نحوه انتقال عملیات و ادغام، انحلال و ورشکستگی مؤسسات بیمه‌ای، محدوده فعالیت بیمه‌ای و بیمه اتکایی شامل انواع معاملات بیمه، حق بیمه و کارمزد مربوط به رشته‌های مختلف بیمه، میزان ذخایر فنی و اندوخته‌های قانونی و نحوه سرمایه‌گذاری آنها براساس «قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران» و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ و اصلاحیه بعدی و «قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶/۲/۷» تعیین خواهد شد.

۳- حداقل سرمایه مؤسسات بیمه موضوع ماده ۳۶ قانون «تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰» برای مؤسسات بیمه غیردولتی با پیشنهاد بیمه مرکزی ایران و تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران تعیین خواهد شد (۷۶).

با تصویب ضوابط و مقررات ناظر بر چگونگی تأسیس و فعالیت مؤسسه‌های بیمه غیردولتی، بیمه

ضرورت داشته باشد (۷۵).

در دهه‌های اخیر، در بیشتر کشورهای جهان با حمایت دولت به منظور افزایش ظرفیت و توان بیمه‌گری، زمینه فعالیت بخش خصوصی و مشارکت مردمی در بخش بیمه‌های بازرگانی فراهم شده است و هر یک از شرکت‌های بیمه، در رقابت با دیگر شرکت‌ها، تلاش می‌کند تا نیازهای بیمه‌ای جامعه خویش را شناسایی کند، در ارائه خدمت و گسترش فعالیت از دیگری سبقت گیرد و با مدیریت صحیح، کاربرد مؤثر منابع و امکانات و ارائه پوشش‌های مناسب بیمه‌ای و نرخ‌های نازل‌تر، مشتریان بیشتری را به سوی خود جذب کند. در ایران نیز آزادسازی صنعت بیمه و فعالیت بیمه‌های خصوصی در دستور کار قرار گرفته است و قانون ناظر بر ایجاد مؤسسه‌های بیمه خصوصی، پس از تصویب و طی مراحل خود، در مهر ماه ۱۳۸۰ برای اجرا به هیأت دولت ابلاغ شده است: «ماده واحده - به منظور تعمیم و گسترش صنعت

مرکزی بررسی تقاضای تأسیس این گونه مؤسسه‌ها توسط بخش خصوصی را آغاز نمود. براساس این ضوابط، اینک، تنها برای فعالیت شرکت بیمه‌ای مجوز صادر می‌شود که به طور کامل با سرمایه خصوصی تأسیس شود و از شکل‌گیری شرکت‌های بیمه به شکل دولتی تحت عنوان خصوصی جلوگیری خواهد شد.

طبق ضوابط تعیین شده، می‌بایست بیمه مرکزی به دقت بر فعالیت این گونه شرکت‌ها نظارت نماید. همچنین، بنابر تصمیم دولت، شرکت‌های بیمه موجود دولتی نیز پس از آغاز فعالیت بیمه‌های خصوصی، به تدریج و از طریق بورس تهران به شرکت‌های سهامی عام تبدیل خواهند یافت (۷۷).

بیمه در کشور، افزایش رقابت و کارایی در بازار بیمه، افزایش رفاه عمومی و گسترش امنیت اجتماعی و اقتصادی، افزایش نقش بیمه در رشد و توسعه اقتصادی کشور و جلوگیری از ضرر و زیان جامعه، با توجه به ذیل اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و در چارچوب ضوابط، قلمرو و شرایط تعیین شده زیر، اجازه تأسیس مؤسسه بیمه غیردولتی به اشخاص داخلی داده می‌شود:

۱- سیاستگذاری در صنعت بیمه، اعمال نظارت بر فعالیت‌های بیمه‌ای و صدور مجوز فعالیت بیمه‌ای کماکان جهت اعمال حاکمیت در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران باقی خواهد ماند.

۲- ضوابط مربوط به نحوه تأسیس و فعالیت

ما به فکر شما هستیم

پزشکان، وکلای مهندسين،
اساتيد دانشگاهي،
حسابداران رسمي، اصناف و
کليه متقاضيان خريد مسکن

۱۵ ميليون تومان وام مسکن و محل کار

بدون سپرده گذاري
هر مسکني که ميخواهيد بخرید
مدت بازپرداخت ۷ سال

جهت اطلاعات بيشتري به شعب
مؤسسه در سراسر کشور
مراجعه فرمائيد
تلفن روابط عمومي
۸۸۴۵۹۵۳ - ۸۸۴۸۵۲۱

مؤسسه مالي و اعتباري بنياد

محاسبه روزانه

سود سپرده های
سرمایه گذاری

آبان
سه شنبه

۲۲ شهریور ۱۳۸۱
29 October

بانک تجارت بانک فردا